

titáni és herculesi eszméjében egy határozatlan s minden tapasztalat ellen szóló erkölcsi ideált tűzött a mostani értelen emberiség elé, vakmerő és nagy veszélyeket keltő gondolatot mondott ki. Az ösztön, a szenvedély, a féktelen bír- és hatalomvágy s a test apotheosisa ez új ideál. Így szólva a cselekvőkhöz: semmi sem igaz, minden szabad, és tégy a mit akarsz, csak akarni tudj! — e szabályokkal nyilvánosan ki van hirdetve és szentesítve az anarchia. Vagy azt mondva az „erőseknek”: ne kíméld felebarátodat! a mi nem alkalmas az „Übermensch“ létrehozására, az pusztúljon el irgalom nélkül — a legnagyobb támadás a társadalmi élet legszentebb érzelmei ellen. S a morálok felosztása is úri és szolgálai morálra („Herren- és Heerdenthiermoral“), mely az ő „legnagyobb és legszebb eszméjének”: az emberfölötti lénynek alapul szolgál, egészen új és vakmerő valami. Nincs nagyobb rabszolga, mint a ki indulataira és szenvedélyeire hallgat, s nincs szabadabb ember, mint a ki azokat fékezi s ha kell, legyőzi. Erre tanít a keresztyén s minden józan filozófiai morál; a szenvedélyek rabságot hozó követésére buzdít az új lipcsei morál.

Alig hisszük, hogy ez az új lipcsei bölcsesség összetörné a keresztyénség örök érvényű „erkölcsi tábláját“ s anarchista táblákkal helyettesíthetné. Nietzsche épen mai ideges korszakunknak egyik tudós specialitása, a milyenekben Németország egy Strauss, Feuerbach, Büchner és de Lagarde után épen nem szűkölködik.

Eperjes.

Dr. Szlávik Mátyás.

Különfélék.

— A millenium emlékéért hazafias lelkesedéssel ünnepelték máj. 9-én a kolozsvári összes tanintézetek. A tanítónő-képezdőben dr. Lázár Gyula, az áll. felsőbb leányiskolában dr. Versényi György, a kereskedelmi iskolában dr. Ferenczi Zoltán, a kath. főgymnasiumban Kozár Ferencz, az ev. ref. collegiumban a collegium udvarán dr. Török István, az unit. főgymnasiumban dr. Kovács János tartottak kegyeletes emlékbeszédeket. Máj. 12-én Kolozsvármegye a vármegyeházán tartott ünnepélyt, melyen gr. Esterházy Kálmán orsz. képviselő, volt főispán és gr. Lázár István alispán tartottak emlékbeszédeket. Máj. 14-én és 17-én az egyetemi ifjúság tart emlékünnepet a Redoute-nagytermében, az elsőt az ezeréves múlt, a másodikat Erdély három történeti nagy alakja Martinuzzi a jeles államférfi, Bethlen Gábor fejedelem és br. Kemény Zsigmond az író emlékezetének szentelve. Ugyancsak május 17-én Kolozsvár ünnepén dr. Márki Sándor méltatja a város történetét, d. u. pedig az Erd. Irodalmi Társaság tartja milleniumi díszülését gr. Kun Géza elnök, Ferenczi Zoltán titkár és Kovács Gyula emlékbeszédei és óda szavalatával. Máj. 31-én lesz az egyetem nagy milleniumi ünnepélye, melyen a vallás- és közoktatási ministeriumot Leövey Sándor min. tanácsos fogja képviselni.

— **A kolozsvári egyetem díszjelvényei.** Ő Felsége a millennium emlékére abban a szép kitüntetésben részesítette a legmagasabb nevét viselő kolozsvári egyetemet, hogy a többi egyetemek példájára díszjelvényekkel látta el. A jelvények a következők: díszes aranylánczok a rector és a négy kar dékánjai részére, ezüst botok a rectori és kari pedellusok és díszruhák a pedellusok részére. A lánczokat és botokat az egyetemi tanács javaslata s a vallás- és közoktatási ministerium művészeti osztálya tervezete alapján Wiesinger budapesti jeles műtővs készítette igen sikerülten. A lánczok renaissance stílusban, zománc ékítéssel, középen Ő Felsége domborképét feltüntető aranyérmes tartanak, hátlapján az adományozást jelző véséssel. A botok tetején a magyar korona díszlik ezüsből, gombja magyar stílusú díszítéseket tüntet fel, nyele palizander fából való, berakott ezüst díszítményekkel. A díszjelvényeket először a kiállítás megnyitásánál használták a rector és dékánok május 2-án s a 7-iki audientián, midőn Ő Felségének megköszönték. Jelenleg a millenniumi kiállításon vannak kiteve s a máj. 31-iki egyetemi millenniumi ünnepre Leövey Sándor min. tanácsos személyesen fogja lehozni és a culturminister megbízásából átadni az egyetemnek.

— **A kolozsvári egyetemi tanács a királynál.** A kolozsvári egyetem szűkebb tanácsa (a rector és négy dékán) máj. 7-én audientián volt a királynál Budavárában, hogy megköszönje Ő Felségének a millennium alkalmából adományozott egyetemi díszjelvényeket, melyeket először a kiállítás megnyitásán használtak a rector és a dékánok. Ő Felsége kitüntető szívéllyességgel fogadta az öttagú küldöttséget s Martin Lajos rector köszönő szavaira azt válaszolta, hogy öröme szolgál, hogy a nevét viselő kolozsvári egyetemet a díszjelvényekkel kitüntethette, mert meg van győződve arról, hogy a kolozsvári egyetem, mint eddig is mindenben megfelelt feladatának, úgy ezután is jól fog menni ott minden. Aztán megjegyezvén, hogy már ismeri a tanács tagjait a múlt őszi kolozsvári látogatás alkalmából, mindenik tagjához több kérdést intézett. A rectoról az egyetemi hallgatók létszámáról, dr. Lindner Gusztávtól a jogi kar felől, dr. Udránszky Lászlótól nagy érdeklődéssel a kórházakról, dr. Szádeczky Lajostól a bölcsészeti kar felől s hogy mióta tanár Kolozsvárt, dr. Kanitz Ágosttól szintén tanári működése ideje felől és a matematikai és természet-tud. kar dolgairól kérdezősködött. A királyi váróteremben, a hol még sokan vártak a kihallgatásra, feltűnést keltett, hogy, míg az egyetemi küldöttséget megelőzőt világi, egyházi és katonai főméltóságok (köztük a Budapestben időző összes ministerek) kihallgatása aránylag többnyire igen rövid ideig tartott és gyorsan haladt előre, addig a kolozsvári egyetemi tanácsossal mintegy negyedóráiig foglalkozott Ő Felsége.

— **A kolozsvári egyetem története** nemsokára három alakban is meg fog jelenni. A millennium alkalmából dr. Márki Sándor írta meg az egyiket, mely egyetemünknek általános történetére fektet súlyt s mely az erdélyi egyetem régi eszméjével is foglalkozik. Ehez a munkához a statisztikai részt Pisztóry Mór szerkeszti. A másik a vallás- és közoktatásügyi ministerium által kiadandó könyvben jelenik meg, mely a 24 éves egyetem történetét, különös tekintettel a

fakultások történetére, fogja tárgyalni. Az egyetemnek részletes és rendszeres monografiája azonban fennállásának 25 éves jubileumára fog elkészülni.

— **Háromszék vármegye monografiája** jelenik meg az ősszel a millennium alkalmából. A történelmi részt, mintegy hat ny. íven Csifó Salamon árkosi unit. lelkész írta meg s a szerk. bizottság megbízásából Kolozsvárra utazván, bemutatta megbírálás végett Szádeczky Lajosnak. Az ügyesen megírt történelem érdekesen vizsgálja Háromszék vármegye alakulását, fejlődését, a köztörténelemben szereplését, a székely intézményeket, az egyes városok keletkezését, fejlődését. Kivánatos volna, hogy egy történelmi térkép tüntesse fel a régi Sepsí, Kézdi és Orbai és a hozzájuk csatolt Miklósvárszék régi külön álló területét s hogy e dióhéjba szorított, ny. források adataiból megírt rövid történelmet később a vármegye részletes történelme kövesse a levéltári anyag felhasználásával.

— **A M. Történelmi Életrajzok** 1895 decz. füzete nem rég jelent meg s gróf Zrinyi Miklós a költő és hadvezér élettörténetét (1620—1664.) tartalmazza dr Széchy Károly tollából. Sok új és érdekes adat van benne, melyek megszerzése a zsigrábi egyetemi könyvtárból késettette a füzet megjelenését. A füzet a nagybecsű életrajz 3 fejezetét tartalmazza, melyek Zrinyit, mint »fiatal gazdát és fiatal leventét«, »a szerelmes dalnokot« és »a tábornost« jellemzik. Három önálló és számos szöveggép illusztrálja a füzetet.

— **A »Régi Magyar Költők Tára«** VI-ik kötete jelent meg a M. T. Akadémia kiadásában, Szilády Áron előszavával és jegyzeteivel. A XVI. század közepének költői foglalják el ezt a kötetet 1554—1559-ig s mintegy 25 énekszerző művei. Az ismert nevek ezek: Szegedi Kis István, Sziráki Balázs, Ambrús Kristóf, Máday Mihály, Sarlóközi Névtelen, Ráskai Gáspár, Gyulai István, Heltai Gáspár, Töke Ferenc, Szegedi András, Paniti János, Szepetneki János, Szegedi Gergely, Pap Benedek, Barát István, Nagyfalvi György, Vilmányi Libócz Mihály, Békési Balázs és egy esomó névtelen. A mily különféle társadalmi állásúak e költők, ép oly különfélék költeményeik is. Van köztük deáktól hadvezérig, verseik között is a zsoltártól a himnusig, a gúnyverstől a történelmi énekig. Irodalomtörténetünk nagy nyeresége e kötet.

— **Utazási ösztöndíj.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. Gergely Sámuel kolozsvári tud. egyetemi magántanár részére, a f. év nyarán a francia külügyministerium levéltárában Párisban teendő magyar történelmi kutatásai és tanulmányai elősegítése céljából ötszáz forintnyi utazási ösztöndíjat engedélyezett. Gergely Sámuel Thököly és a bujdosók XIV. Lajos királyal való összeköttetései történetét kívánja tanulmányozni és megírni.

Folyóiratok.

Budapesti Szemle márcziusi füzetében *Kónyi* Manó a Lónyai Menyhért 1847—48-iki naplójának közlését kezdi meg; *Wolf* György folytatja első keresztény térítőinkről szóló tanulmányát; *R. J. France* Anatólenak a rózsafa butor beszélyét és *Margalits* Ede Mazsuranics Ivánnak Csengics Izmail aga